

Lieta C-349/23 [Zetschek]¹

**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar Tiesas
Reglamenta 98. panta 1. punktu**

Iesniegšanas datums:

2023. gada 6. jūnijs

Iesniedzējtiesa:

Verwaltungsgericht Karlsruhe [Karlsrūes Administratīvā tiesa]
(Vācija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2023. gada 24. aprīlis

Prasītājs:

HB

Atbildētāja:

Bundesrepublik Deutschland

Pamatlietas priekšmets

Direktīva 2000/78/EK – Tīša diskriminācija vecuma dēļ – Strikti noteikts
pensionēšanās vecums – Pensionēšanās atlikšana – Jēdzieni “objektīvi” un
“saprātīgi” Direktīvas 2000/78/EK 6. panta 1. punktā – Saskaņotība

¹ Šis lietas nosaukums ir izdomāts. Tas neatbilst neviena lietas dalībnieka reālajam personvārdam vai nosaukumam.

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un juridiskais pamats

Savienības tiesību interpretācija, LESD 267. pants

Prejudiciālie jautājumi

1. Vai ir runa par tiešu diskrimināciju vecuma dēļ Padomes Direktīvas 2000/78/EK (2000. gada 27. novembris), ar ko nosaka kopēju sistēmu vienlīdzīgai attieksmei pret nodarbinātību un profesiju (OV L 303, 17. lpp.), 2. panta 2. punkta a) apakšpunkta izpratnē, ja federālie tiesneši *Deutsches Richtergesetz* [Vācijas Likuma par tiesnešiem] 48. panta 2. punkta dēļ nedrīkst atlikt pensionēšanos, lai gan tas ir atļauts federālā civildienesta ierēdņiem un, piemēram, Bādenes-Virtembergas [*Baden-Württemberg*] federālās zemes tiesnešiem?
2. Vai saistībā ar Direktīvas 2000/78/EK 6. panta 1. punktu elementi, kas izriet no attiecīgā pasākuma vispārējā konteksta, ietver arī tādus aspektus, kuri vispār nav pieminēti likumos un visā parlamentārajā likumdošanas procesā, bet tiek norādīti tikai tiesvedības laikā?
3. Kā ir jāinterpretē jēdzieni “objektīvi” un “saprātīgi” Direktīvas 2000/78/EK 6. panta 1. punktā un kas ir to atsauces punkts? Vai direktīvas 6. panta 1. punktā saprātīguma pārbaudi ir prasīts veikt dubulti?
4. Vai Direktīvas 2000/78/EK 6. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tam no saskaņotības viedokļa ir pretrunā valsts tiesiskais regulējums, kurā federālajiem tiesnešiem ir liegts atlikt pensionēšanos, bet tas ir atļauts federālā civildienesta ierēdņiem un, piemēram, Bādenes-Virtembergas federālās zemes tiesnešiem?

Atbilstošās Savienības tiesību normas

Padomes Direktīva 2000/78/EK (2000. gada 27. novembris), ar ko nosaka kopēju sistēmu vienlīdzīgai attieksmei pret nodarbinātību un profesiju (OV 2000, L 303, 16. lpp.), it īpaši 1. pants, 2. panta 1. punkts un 2. punkta a) apakšpunkts, un 6. panta 1. punkts

Atbilstošās valsts tiesību normas

Grundgesetz [Pamatlikums], it īpaši 95. panta 1. un 2. punkts

Richterwahlgesetz [Tiesnešu ievēlēšanas likums], it īpaši 1. panta 1. punkts

Deutsches Richtergesetz, it īpaši 48. panta 1.– 3. punkts

Bundesbeamtengesetz [Likums par federālā civildienesta ierēdņiem], it īpaši 51. panta 1. un 2. punkts, 53. panta 1. punkts un 1.a punkta pirmais teikums

Baden-Württembergisches Landesrichter- und -staatsanwaltsgesetz [Bādenes–Virtembergas federālās zemes tiesnešu un prokuroru likums], it īpaši 6. panta 1. un 2. punkts

Īss pamatlietas faktisko apstākļu un tiesvedības izklāsts

- 1 1960. gada 20. septembrī dzimušais prasītājs, *Bundesgerichtshof* [Federālās Augstākās tiesas] tiesnesis, vēlas atlikt savu pensionēšanos.
- 2 Uz viņu kā federālo tiesnesi attiecas strikti noteikts pensionēšanās vecums, kas 1960. gadā dzimušajiem saskaņā ar Vācijas Likuma par tiesnešiem 48. panta 3. punkta otro teikumu ir 66 gadi un četri mēneši. Likums prasītājam nedod iespēju atlikt pensionēšanos. Tieši pretēji, šāda iespēja Vācijas Likuma par tiesnešiem 48. panta 2. punktā tiek skaidri izslēgta.
- 3 Federālā civildienesta ierēdņu pensionēšanās vecums ir 67 gadi (skat. Likuma par federālā civildienesta ierēdņiem 51. panta 1. punktu). Taču viņi, izpildot Likuma par federālā civildienesta ierēdņiem 53. pantā minētos nosacījumus, var atlikt pensionēšanos par laiku līdz trim gadiem.
- 4 Arī Bādenes–Virtembergas tiesnešu pensionēšanās vecums saskaņā ar Bādenes–Virtembergas federālās zemes tiesnešu un prokuroru likuma 6. panta 1. punktu šobrīd ir 67 gadi. Tomēr viņiem saskaņā ar Bādenes–Virtembergas federālās zemes tiesnešu un prokuroru likuma 6. panta 2. punkta 1. teikumu ir dota iespēja, pamatojoties uz iesniegumu, atlikt pensionēšanos attiecīgā vecuma sasniegšanas dēļ par laiku līdz vienam gadam, taču ne ilgāk kā līdz tā mēneša beigām, kurā tiesnesis sasniedz 68 gadu vecumu.
- 5 2021. gada 30. septembra vēstulē prasītājs lūdza *Bundesgerichtshof* prezidentu viņam paziņot viņa pensionēšanās datumu pārsūdzamā paziņojumā. Viņa 2021. gada 7. oktobra vēstulē paziņoja, ka viņa pensionēšanās vecums ir 66 gadi un 4 mēneši, kas nozīmē, ka viņa pensionēšanas datums būs 2027. gada 31. janvāris. Iebildumu, kuru prasītājs cēla par šo vēstuli, *Bundesministerium der Justiz* [Federālā Tieslietu ministrija] noraidīja.
- 6 Prasītājs, vēloties ieņemt tiesneša amatu *Bundesgerichtshof* pēc likumā noteiktā pensionēšanās vecuma sasniegšanas, vērsās iesniedzējtiesā ar lūgumu saņemt tiesas konstatējumu par to, ka viņam nav jādodas pensijā 2027. gada 31. janvārī. Lietas dalībnieki strīdas saistībā ar Savienības tiesībām par to, vai šeit ir runa par nelabvēlīgu attieksmi vecuma dēļ un – ja tā ir – par to, vai tā ir pamatota.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu motīvu izklāsts

- 7 Iesniedzējtiesa nevarot izteikt prasītāja lūgto konstatējumu, ka viņam nav jāiet pensijā 2027. gada 31. janvārī, ja Direktīvas 2000/78/EK 2. panta 2. punkta a) apakšpunkts un 6. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem pretrunā ir valsts tiesību aktos strikti noteiktais pensionēšanās vecums, kāds ir noteikts, piemēram, Vācijas Likuma par tiesnešiem 48. panta 1. punktā, par kuru ir strīds pamatlietā, vai ja šie direktīvas noteikumi ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem pretrunā ir valsts tiesību aktos noteiktais aizliegums federālajiem tiesnešiem atlikt pensionēšanos, kāds ir noteikts, piemēram, Vācijas Likuma par tiesnešiem 48. panta 2. punktā, par kuru ir strīds pamatlietā.
- 8 Šķiet, ka Tiesas judikatūrā ir nolemts, ka strikti noteiktais pensionēšanās vecums, kā tas ir noteikts federālajiem tiesnešiem Vācijas Likuma par tiesnešiem 48. panta 1. punktā, ir tieša diskriminācija vecuma dēļ (skat. tikai spriedumus, 2011. gada 21. jūlijs, *Fuchs un Köhler*, C-159/10 un C-160/10, EU:C:2011:508, un 2012. gada 6. novembris, Komisija/Ungārija, C-286/12, EU:C:2012:687, un 2021. gada 3. jūnijs, *Ministero della Giustizia (Notāri)*, C-914/19, EU:C:2021:430).
- 9 Taču nav skaidrs, vai tieša diskriminācija vecuma dēļ ir arī tad, ja prasītājam Vācijas Likuma par tiesnešiem 48. panta 2. punktā nav paredzēta iespēja atlikt pensionēšanos, lai gan tas ir atļauts federālā civildienesta ierēdņiem un, piemēram, Bādenes–Virtembergas federālās zemes tiesnešiem.
- 10 *Bundesrepublik Deutschland* šajā saistībā tiesas sēdē apgalvoja, ka lai atbildētu uz jautājumu par to, vai šeit ir runa par tiešu diskrimināciju Direktīvas 2000/78 2. panta 2. punkta a) apakšpunkta izpratnē, prasītāju, kurš ir federālais tiesnesis, nedrīkst salīdzināt ar federālā civildienesta ierēdņiem vai federālo zemju tiesnešiem, jo federālos tiesnešus saskaņā ar Pamatlikuma 95. panta 2. punktu un Tiesnešu ievēlēšanas likuma 1. panta 1. punktu izvirza atbildīgais federālais ministrs kopā ar tiesnešu ievēlēšanas komiteju un ieceļ federālais prezidents. Izvirzīšana, kuru veic tiesnešu ievēlēšanas komiteja, kas sastāv no 16 atbildīgajiem federālo zemju ministriem un ministrēm, kā arī 16 *Bundestag* [Vācijas Bundestāga] izvēlētiem dalībniekiem, būtiski atšķiras no federālā civildienesta ierēdņu un federālo zemju tiesnešu iecelšanas, kaut vai tikai ilgāka sagatavošanās laika dēļ.
- 11 Tomēr, tā kā Direktīvas piemērošanas joma ir formulēta atvērti – 3. panta 1. punktā runa ir par “visām personām gan valsts, gan privātajā sektorā, tostarp valsts iestādēs” – palāta sliecas pieļaut salīdzinājumu starp prasītāju kā federālo tiesnesi un (Bādenes–Virtembergas) federālās zemes tiesnešiem. *Bundesrepublik Deutschland* minētās atšķirības federālo tiesnešu, federālo zemju tiesnešu un federālā civildienesta ierēdņu iecelšanas procesā varot ņemt vērā tikai pamatojuma līmenī.

- 12 Atbilde uz šo jautājumu ir arī būtiska nolēmuma pieņemšanai pamatlietā. Ja atšķirīgā attieksme pret prasītāju nebalstītos uz īpašību, kas ir minēta Direktīvas 2000/78 1. pantā, tad nebūtu runas par tiešu diskrimināciju direktīvas 2. panta 1. punkta un 2. punkta a) apakšpunkta izpratnē Likuma par tiesnešiem 48. panta 2. punktā ietvertā valsts tiesiskā regulējuma dēļ.
- 13 Atbilstoši Direktīvas 2000/78 6. panta 1. punktam dalībvalstis neatkarīgi no Direktīvas 2000/78 2. panta 2. punkta var paredzēt, ka dažāda attieksme, kuras pamatā ir vecums, nav diskriminācija, ja attiecīgās valsts tiesību kontekstā tā ir objektīvi un saprātīgi attaisnota ar likumīgu mērķi, tostarp likumīgu nodarbinātības politiku, darba tirgu un profesionālās izglītības mērķiem, un ja šā mērķa sasniegšanas līdzekļi ir atbilstīgi un vajadzīgi.
- 14 Saskaņā ar Tiesas judikatūru dalībvalstīm ir plaša rīcības brīvība attiecībā uz likumīgu mērķi un līdzekļiem šī mērķa sasniegšanai. Turklāt Tiesa vairākkārt ir konstatējusi, ka no Direktīvas 2000/78 6. panta 1. punkta nevarot secināt, ka valsts tiesiskais regulējums, kurā nav norādīti konkrēti mērķi, ko saskaņā ar šo noteikumu varētu uzskatīt par likumīgiem, būtu automātiski izslēgts kā pamatojums saskaņā ar šo noteikumu. Pietiek ar to, ka citi attiecīgā pasākuma elementi, ņemot vērā tā vispārējo kontekstu, ļauj noteikt pasākuma mērķi, lai varētu īstenot tā tiesiskuma, kā arī šī mērķa īstenošanai izmantoto līdzekļu atbilstības un vajadzības pārbaudi tiesā (skat. spriedumus, 2010. gada 12. janvāris, *Petersen*, C-341/08, EU:C:2010:4, 39. un 40. punkts; 2009. gada 5. marts, *Age Concern England*, C-388/07, EU:C:2009:128, 45. punkts, un 2007. gada 16. oktobris, *Palacios de la Villa*, C-411/05, EU:C:2007:604, 57. punkts).
- 15 *Bundesrepublik Deutschland* nevienlīdzīgās attieksmes vecuma dēļ pamatošanai tiesvedības laikā apgalvoja, ka Vācijas Likuma par tiesnešiem 48. panta 1. un 2. punkts kalpojot optimālam tiesnešu vecuma slāņu sadalījumam, jo vecāku darbinieku pensionēšanās jauniem darbiniekiem karjeras sākumā nodrošina pieeju brīvām vakancēm. Turklāt regulējums sniedzot priekšrocības attiecībā uz personāla plānošanu, jo personāla maiņa ir pastāvīga un paredzama. Tāpēc kolektīvā ir visu vecuma grupu tiesneši un ir iespējams laicīgi pieņemt darbā jaunus darbiniekus. Šādā veidā vecāki tiesneši var nodot savu pieredzi jaunākiem kolēģiem un sabiedrības interesēs rūpēties par nemainīgi augstu tiesu darba kvalitāti. Vienlaikus tiek ņemta vērā sabiedrības vienprātība par to, ka noteiktā brīdī vecākiem darbiniekiem ir jāatkāpjas (un viņiem ir atļauts to darīt), lai atbrīvotu darbavietas jaunākiem kolēģiem un darbiniekiem karjeras sākumā. Turklāt pieredze liecina, ka, pieaugot vecumam, samazinās fiziskās un garīgās spējas, tāpēc rodas arvien lielākas bažas, ka konkrētie uzdevumi vairs nevar tikt adekvāti izpildīti, nodarot kaitējumu dienesta vadītājam un sabiedrībai, kā arī konkrētajam darbiniekam, kuram nākas arvien vairāk piepūlēties, lai pienācīgi izpildītu uzdevumus. Arī budžeta konsolidācijas aspekti zināmā mērā var ietekmēt likumīgo mērķu noteikšanu.

- 16 Tiesas sēdē *Bundesrepublik Deutschland* īpaši izcēla personāla maiņas plānošanas iespējamību un paredzamību, ņemot vērā atšķirības federālo tiesnešu ievēlēšanas procesā.
- 17 Šie aspekti, kas norādīti nevienlīdzīgās attieksmes vecuma dēļ pamatošanai, nav minēti likumu pamatojumos. Tikai pensionēšanās vecuma paaugstināšana Likuma par tiesnešiem 48. panta 1. punktā līdz 67 gadiem ir pamatota ar demogrāfiskajām izmaiņām. Turpretī ne no likuma pamatojuma, ne no parlamenta protokoliem neizriet, kādu likumīgu mērķi federālais likumdevējs vēlas sasniegt, Likuma par tiesnešiem 48. panta 2. punktā izslēdzot iespēju atlikt pensionēšanos. Tāpēc nav skaidrs, vai tie joprojām var būt “citi elementi”, kas izriet no attiecīgā pasākuma vispārējā konteksta.
- 18 Atbilde uz šo jautājumu ir būtiska arī nolēmuma pieņemšanai pamatlietā. Ja *Bundesrepublik Deutschland* būtu liegts atsaukties tikai uz rakstveida dokumentos minētajiem argumentiem, tad attiecībā uz Likuma par tiesnešiem 48. panta 2. punktu nebūtu elementu, kurus varētu izmantot, lai pamatotu tiešu diskrimināciju vecuma dēļ Direktīvas 2000/78 6. panta 1. punkta izpratnē.
- 19 Attiecībā uz īpašībām “objektīvi” un “saprātīgi” nav skaidrs, kāda ir šo jēdzienu precīza nozīme. Šī jautājuma pamatā ir fakts, ka Vācijas tiesību zinātnē ir dažādi viedokļi par to, uz ko attiecas šīs iezīmes – uz nevienlīdzīgu attieksmi vecuma dēļ vai likumīgo mērķi – un kā šie jēdzieni ir jāinterpretē.
- 20 Papildus tam iesniedzējtiesa lūdz atbildēt uz jautājumu, vai Direktīvas 2000/78/EK 6. panta 1. punkts pieprasa dubultu saprātīguma pārbaudi un – ja jā – tad kas ir katras saprātīguma pārbaudes atsauces punkts, ņemot vērā, ka šī īpašība divas reizes tiek pieminēta iepriekš minētajā direktīvas noteikumā*.
- 21 Atbilde uz šo jautājumu ir arī būtiska nolēmuma pieņemšanai pamatlietā. Tikai skaidri saprotot jēdziena nozīmi, palāta var pārbaudīt, vai Likuma par tiesnešiem 48. panta 2. punktā izslēgtā iespēja atlikt pensionēšanos iztur juridisku pārbaudi saskaņā ar Savienības tiesībām.
- 22 Visbeidzot, palātai rodas jautājums, vai 48. panta 2. punktā minētā izslēgtā iespēja atlikt pensionēšanos attiecībā uz federālajiem tiesnešiem, ņemot vērā Direktīvas 2000/78 6. panta 1. punktu, varētu būt nesaskanīga ar Likuma par federālā civildienesta ierēdņiem 53. pantu, kas federālā civildienesta ierēdņiem, izpildot šajā noteikumā norādītos nosacījumus, ļauj atlikt pensionēšanos, kā arī ar, piemēram, Bādenes–Virtembergas federālās zemes tiesnešu un prokuroru likuma 6. panta 2. punkta pirmo teikumu, kas nodrošina šādas tiesības Bādenes–Virtembergas federālās zemes tiesnešiem.

*Ndt: Runa ir par formulējumu vācu valodā “angemessen”, kas latviešu valodas versijā abās attiecīgajās vietās ir atveidots atšķirīgi, proti, “saprātīgi” un “atbilstīgi”. Jāpiebilst, ka abās vietās atšķirīgs formulējums ir arī angļu un franču valodu versijās.

- 23 Ņemot vērā Vācijas Federatīvās Republikas federālo struktūru un no tās izrietošo atšķirīgo likumdošanas kompetenci attiecībā uz ierēdņu un tiesnešu pensionēšanos, palātai rodas jautājums, vai vispār drīkst izvērtēt federālo un dažādu federālo zemju tiesību aktu saskaņotību. Tiesa, no vienas puses, ir uzsvērusi, ka dalībvalsts federālo kompetenču sadali nevar apšaubīt, jo to aizsargā LES 4. panta 2. punkts (skat. spriedumu, 2014. gada 12. jūnijs, *Digibet* un *Albers*, C-156/13, EU:C:2014:1756, 34. punkts). Turpretim dalībvalstij nevajadzētu būt iespējai atsaukties uz noteikumiem, praksi vai apstākļiem, kas pastāv valsts tiesību sistēmā, lai pamatotu no Savienības tiesībām izrietošo pienākumu neizpildi (skat. spriedumu, 2010. gada 8. septembris, *Carmen Media Group*, C-46/08, EU:C:2010:505, 69. punkts).
- 24 Papildus tam palāta jautā, vai, ņemot vērā Direktīvas 2000/78 6. panta 1. punktu, 48. panta 2. punkta noteikums nav nesaskanīgs ar Likuma par federālā civildienesta ierēdņiem 53. pantu, jo federālais likumdevējs federālā civildienesta ierēdņiem ļauj atlikt pensionēšanos, nodrošinot elastīgu, uz ģimeni orientētu un veselīgu darbu, taču federālajiem tiesnešiem tas pats likumdevējs to liedz, lai gan arī viņiem zaudējumi nodrošinājuma ziņā ar ģimeni saistīta nepilnas slodzes darba vai atvaļinājuma no darba dēļ šķiet tikpat iespējami. Citiem vārdiem sakot, ar to pašu pamatojumu, no vienas puses, tiek atviegloti pensionēšanās atlikšanas priekšnosacījumi – kā tas ir federālā civildienesta ierēdņiem (skat. Likuma par federālā civildienesta ierēdņiem 53. panta 1.a punktu) –, bet, no otras puses, tiek saglabāts kategorisks aizliegums federālajiem tiesnešiem atlikt pensionēšanos.
- 25 Atbilde uz šo jautājumu ir būtiska arī nolēmuma pieņemšanai pamatlietā. Ja no Direktīvas 2000/78 6. panta 1. punkta interpretācijas izrietētu, ka Likuma par tiesnešiem 48. panta 2. punktā ietvertais valsts tiesiskais regulējums no saskaņotības viedokļa ir tam pretrunā, tad prasītājs varētu sekmīgi pieprasīt vēlamu tiesas konstatējumu par to, ka viņam nav jādodas pensijā 2027. gada 31. janvārī.